

tum ad eam purgando à foeditate peccati, & ab impuritate commixtionis, quæ in corporibus cælestibus non invenitur: & ideo quamvis corpora cælestia per ignem non sint purganda, sunt tamen divinitus innovanda.

Ad secundum dicendum, quod motus non importat aliquam perfectionem in eo quod movetur, secundum quod in se consideratur, cum sit actus imperfecti; quamvis possit pertinere ad perfectionem corporis, in quantum est causa alicujus. Sed lux pertinet ad perfectionem corporis lucentis etiam in substantia sua considerari: & ideo postquam corpus cæleste desinet esse causa generationis, non remanebit motus, sed remanebit claritas ejus.

Ad tertium dicendum, quod super illud Isai. xxx. *Erit lux lunæ sicut lux solis*, dicit Glossa (interlinealis.) „Omnia propter hominem facta in ejus lapsu peiorata sunt, & sol, & luna suo lumine minorata: quæ quidem minoratio à quibusdam intelligitur secundum realem luminis minorationem. Nec obstat quod corpora cælestia secundum naturam sint invariabilia: quia illa variatio facta est à divina virtute. Alii autem probabiliter intelligunt, minorationem illam esse dicentes non secundum realem luminis defectum, sed quoad usum hominis, qui non tantum beneficium ex lumine corporum cælestium post peccatum consecutus est, quantum ante fuisset (5) consecutus; per quem etiam modum dicitur Gen. III. 17. *Maledicta terra in opere tuo... spinas, & tribulos germinabit tibi*: quæ tamen etiam ante spinas & tribulos germinabat, sed non in hominis penam. Nec tamen sequitur, si lux cælestium corporum per essentiam minorata non est homine peccante, quod realiter non sit augenda in ejus glorificatione: quia peccatum hominis non immutavit statum universi, cum etiam homo prius, & post, animalem vitam habuerit, quæ motu, & generatione creaturæ corporalis indigeat. Sed glorificatio hominis statum totius creaturæ corporalis immutabit, ut dictum est; & ideo non est simile.

Ad quartum dicendum quod minoratio illa, ut probabiliter æstimatur, non fuit secundum substantiam, sed secundum effectum: unde non sequitur quod luna existens super terram, diem fecisset, sed quod tantum commodum ex lumine lunæ homo habuisset, sicut nunc habet ex lumine solis: & post resurrectionem, quando lux lunæ augmentabitur secundum rei veritatem, non erit alicubi nox super terram, sed solum in centro terræ ubi erit infernus: quia tunc, ut dicitur, luna lucebit quantum nunc lucet sol; sol autem in septuplum quam modo luceat; corpora autem beatorum septies magis sole: quamvis hoc non sit aliqua auctoritate, vel ratione probatum.

Ad quintum dicendum, quod aliquid potest cedere in usum hominis dupliciter. Uno modo præter necessitatem; & sic nulla creatura cedit in usum hominis, quia ex Deo plenam sufficientiam habebit; & hoc significatur in auctoritate Apostoli inducta, quæ dicit, quod civitas non eget sole, vel luna. Alius usus est ad majorem perfectionem: & sic homo aliis creaturis utetur, non tamen quasi necessariis ad perveniendum in finem, sicut nunc eis utitur.

Ad sextum dicendum, quod ratio illa est Rabbi Moysi, qui omnino nititur improbare mundum propter hominem esse factum: unde hoc quod in veteri testamento de innovatione mundi legitur, sicut patet

(5) *Al. deest consecutus.* (6) *Nicolai aliquo.*

in auctoritatibus Isaïæ inductis, dicit metaphorice esse dictum; ut sicut alicui dicitur obtenebrari sol, quando in magnam tristitiam incidit, ut nesciat quid faciat (qui etiam modus loquendi consuetus est in Scriptura) ita etiam è contrario dicitur ei sol magis lucere, & totus mundus innovari, quando ex statu tristitiæ in maximam exultationem convertitur. Sed hoc dissonat ab auctoritatibus, & expositionibus Sanctorum. Unde rationi illi inductæ hoc modo respondendum est, quod quamvis corpora cælestia maxime excedant corpus hominis, tamen plus multo excedit anima rationalis cælestia corpora quam ipsa excedant corpus humanum: unde non est inconueniens, si corpora cælestia propter hominem esse facta dicantur; non tamen sicut principale finem, quia principalis finis omnium Deus est.

ARTICULUS IV.

Utrum elementa innovabuntur per receptionem alicujus claritatis.

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod elementa non innovabuntur per receptionem alicujus claritatis. Sicut enim lux est claritas corporis cælestis propria, ita calidum, & frigidum, & humidum, & siccum sunt propriæ qualitates elementorum. Ergo sicut cælum innovatur per augmentum claritatis, ita debent innovari elementa per augmentum qualitaturn activarum, & passivarum.

2. Præterea. Rarum, & densum sunt propriæ qualitates elementorum, quas elementa in illa innovatione non amittent, ut dictum est. Sed raritas, & densitas elementorum resistere videntur claritati, cum corpus clarum oporteat (6) alio modo condensatum esse: unde claritas aeris non videtur quod possit claritatem pati; & similiter etiam nec densitas terræ, quæ pervietatem tollit. Ergo non potest esse quod innoventur per alicujus claritatis additionem.

3. Præterea. Constat quod damnati erunt in terra. Sed ipsi erant in tenebris non solum interioribus, sed etiam exterioribus. Ergo terra non dotabitur claritate in illa innovatione, & eadem ratione nec alia elementa.

4. Præterea. Multiplicatio claritatis in elementis multiplicat calorem. Si igitur in illa innovatione erit major claritas elementorum quam nunc sit, erit etiam per consequens major caliditas; & sic videtur quod transmutentur à naturalibus suis qualitatibus, quæ sunt eis secundum certam mensuram; quod est absurdum.

5. Præterea. Bonum universi, quod consistit in ordine, & harmonia, dignius est quam bonum alicujus naturæ singularis. Sed si creatura efficiatur melior, tollitur bonum universi: quia non remanebit eadem harmonia. Ergo si corpora elementaria, quæ secundum gradum suæ naturæ quem tenent in universo, claritatis debent esse expertia, claritatem recipiant, ex hoc magis deperiet perfectioni universi quam accrescet.

Sed contra est quod dicitur Apocalyp. I. 21. *Vidit cælum novum, & terram novam*. Sed cælum innovabitur per majorem claritatem. Ergo & terra, & similiter alia elementa.

Præterea. Corpora inferiora fuerunt in usum hominis, sicut & superiora. Sed creatura corporalis remunerabitur propter ministerium quod homini exhibuit,

buit, ut videtur Glossa ad Rom. VIII. Ergo etiam elementa clarificabuntur, sicut & alia corpora cælestia.

Præterea. Corpus hominis est ex elementis compositum. Ergo partes elementorum quæ sunt in corpore hominis, glorificato homine, glorificabuntur per receptionem claritatis. Sed eandem convenit esse dispositionem totius, & partium. Ergo & ipsa elementa convenit claritate dotari.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod sicut est ordo cælestium spirituum ad spiritus terrenos, scilicet humanos, ita etiam est ordo cælestium corporum ad corpora terrestria. Cum autem creatura corporalis sit facta propter spirituales, & per eam regatur, oportet similiter disponi corporalia sicut spiritualia disponuntur. In illa autem ultima rerum consummatione spiritus inferiores accipient proprietates superiorum spirituum, quia homines erunt sicut Angeli in cælis, sicut dicitur Marth. XXI. & hoc erit, in quantum ad maximam perfectionem deveniet id secundum quod humanus spiritus cum Angelico convenit. Unde & similiter cum corpora inferiora cum cælestibus non communicent nisi in natura lucis, & diaphani, ut dicitur in II. de Anima, text. LXVIII. oportet corpora inferiora maxime perfici secundum claritatem. Unde omnia elementa claritate quadam vestiuntur; non tamen æqualiter, sed secundum modum suum. Terra enim, ut dicitur, erit in superficie exteriori pervia sicut vitrum, aqua sicut crystallus, aer ut cælum, ignis ut luminaria cæli.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut supra dictum est, innovatio mundi ordinatur ad hoc quod homo etiam sensu in corporibus quodammodo per manifesta indicia Divinitatem videat. Inter sensus autem nostros spiritualior est visus, & subtilior: & ideo quantum ad qualitates visivas, quarum principium est lux, oportet omnia corpora inferiora maxime meliorari. Qualitates autem elementares pertinent ad tactum, qui est maxime materialis: & earum excessus contrarietatis magis est contristativus. Excessus autem lucis erit delectabilis, cum contrarietatem non habeat nisi propter organi debilitatem, quæ tunc non erit.

Ad secundum dicendum, quod aer non erit clarior sicut radios projiciens, sed sicut diaphanum illuminatum; terra vero quamvis ex natura sua opacitatem habeat propter defectum lucis, tamen ex divina virtute in sui superficie claritatis gloria vestiatur sine præjudicio densitatis ipsius.

Ad tertium dicendum, quod in loco inferni non erit terra glorificata per claritatem, sed loco hujus gloriæ habebit pars illa terræ spiritus rationales hominum, & demonum; qui quamvis ratione culpæ sint infimi, tamen ex dignitate naturæ sunt qualiter qualitate corporali superiores. Vel dicendum, quod etiam si sit tota terra glorificata, nihilominus reprobi in tenebris exterioribus erunt: quia etiam ignis inferni (1) qui aliquid eis lucebit, quantum ad aliud eis lucere non poterit, ut dist. ult. dicitur.

Ad quartum dicendum, quod claritas illa erit in istis corporalibus, sicut est in corporibus cælestibus, in quibus caliditatem non causat: quia corpora ista tunc in IV. Sent. Tom. V.

(1) *Nicolai*: qui ad aliquid: forte qui quantum ad aliquid, (2) *Al. plantæ, & alia animalia, sic & in titulo.* (3) *Al. deest in.*

erunt inalterabilia, sicut modo cælestia.

Ad quintum dicendum, quod non tolletur propter meliorationem elementorum ordo universi: quia etiam omnes aliæ partes meliorabuntur; & sic remanebit eadem harmonia.

ARTICULUS V.

Utrum plantæ, & animalia remaneant in illa innovatione.

IV. cont. Gent. cap. ult. postmed.

1. Ad quintum sic proceditur. Videtur quod (2) plantæ, & animalia remaneant in illa innovatione. Elementis enim non debet aliquid subtrahi quod ad eorum ornatum pertinet. Sed animalibus, & plantis elementa ornari dicuntur. Ergo non auferentur (3) in illa innovatione.

2. Præterea. Sicut elementa homini servierunt, ita etiam animalia, & plantæ, & corpora mineralia. Sed elementa propter prædictum ministerium glorificabuntur. Ergo & animalia, & plantæ, & mineralia corpora glorificabuntur.

3. Præterea. Universum remanebit imperfectum, si aliquid quod est de ejus perfectione auferatur. Sed species animalium, & plantarum, & corporum mineralium sunt de perfectione universi. Cum igitur non debeat dici, quod mundus in sua innovatione imperfectus remaneat, videtur quod oportet dicere, plantas, & animalia remanere.

4. Præterea. Animalia, & plantæ habent nobilior formam quam ipsa elementa. Sed mundus in illa finali innovatione in melius mutabitur. Ergo magis debent remanere animalia, & plantæ quam elementa, cum sint nobiliora.

5. Præterea. Inconueniens est dicere, quod naturalis appetitus frustretur. Sed secundum naturalem appetitum animalia, & plantæ appetunt esse perpetuum, etsi non secundum individuum, saltem secundum speciem: & ad hoc ordinatur eorum generatio continua, ut in II. de generat. text. LIX. dicitur. Ergo inconueniens est dicere, quod istæ species aliquando deficiant.

Sed contra. Si plantæ, & animalia remaneant, aut omnia, aut quædam. Si omnia, oportebit etiam animalia bruta quæ prius fuerunt mortua resurgere, sicut & homines resurgent: quod dici non potest, quia cum forma eorum in nihilum cedat, non potest eadem numero resumere. Si autem non omnia, sed quædam, cum non sit major ratio de uno quam de alio quod in perpetuum maneat, videtur quod nullum eorum in perpetuum manebit. Sed quidquid remanebit post mundi innovationem, in perpetuum erit, generatione, & corruptione cessante. Ergo plantæ, & animalia penitus post mundi innovationem non erunt.

Præterea. Secundum Philosophum in II. de generat. text. LV. LVI. & LVIII. in animalibus, & plantis, & hujusmodi corporibus speciei perpetuitas non conservatur, nisi secundum continuationem motus cælestis. Sed tunc motus cælestis deficiet. Ergo non poterit perpetuitas in istis speciebus conservari.

Præterea. Cessante fine, cessare debet id quod est ad finem. Sed animalia, & plantæ factæ sunt ad animale vitam hominis sustentandam: unde dicitur Genes. IX. 3. *Sicut olera virentia dedi*

Rt 2

vo- (2) *Al. plantæ, & alia animalia, sic & in titulo.* (3) *Al. deest in.*

vobis (2) omnem carnem. Sed post illam innovationem animalis vita in homine non erit. Ergo nec plantæ, nec animalia remanere debent.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod cum innovatio mundi propter hominem fiat, oportet quod innovationi hominis conformetur. Homo autem innovatus de statu corruptionis (3) in incorruptionem transiet, ad statum perpetuæ quietis, ut dicitur I. Corinth. xv. 53. Oportet corruptibile hoc induere corruptionem: & ideo mundus hoc modo innovabitur, ut abjecta omni corruptione, & transmutatione, perpetuo remaneat in quiete: unde ad illam innovationem nihil ordinari poterit nisi quod habet ordinem ad incorruptionem. Huiusmodi autem sunt corpora cœlestia, elementa, & homines. Corpora enim cœlestia secundum sui naturam incorruptibilia sunt & secundum totum, & secundum partem; elementa vero sunt quidem corruptibilia secundum partes, & incorruptibilia secundum totum; homines vero corrumpuntur & secundum totum, & secundum partes; sed hoc ex parte materiæ, non ex parte formæ, scilicet animæ rationalis, quæ post corruptionem hominis remanet incorrupta; animalia vero bruta, & plantæ, & mineralia, & omnia corpora mixta corrumpuntur & secundum totum, & secundum partem, & ex parte materiæ quæ formam amittit, & ex parte formæ quæ actu non manet; & sic nullo modo habent ordinem ad incorruptionem. Unde in illa innovatione non manebunt, sed sola ea quæ dicta sunt.

Ad primum ergo dicendum, quod huiusmodi corpora dicuntur esse ad ornatum elementorum, in quantum virtutes activæ, & passivæ generales quæ sunt in elementis, ad speciales actiones contrahuntur: & ideo sunt ad ornatum elementorum in statu actionis, & passionis. Sed hic status in elementis non remanebit: unde nec animalia, nec plantas remanere oportet.

Ad secundum dicendum, quod nec animalia, nec plantæ, nec aliqua alia corpora in ministrando homini aliquid meruerunt, cum libertate arbitrii careant; sed pro tanto dicuntur quedam corpora remunerari, quia homo meruit ut illa innovarentur quæ ad innovationem ordinem habent. Plantæ autem, & animalia non habent ordinem ad innovationem incorruptionis, ut prædictum est: unde ex hoc homo non meruit ut illa innoventur: quia nullus potest alteri mereri, nisi id cuius est capax, nec etiam sibi ipsi. Unde etiam dato quod animalia bruta mererentur in ministerio hominis, non tamen essent innovanda.

Ad tertium dicendum, quod sicut perfectio hominis multipliciter assignatur: est enim perfectio naturæ conditæ, & naturæ glorificatæ: ita etiam perfectio universi est duplex: una secundum statum huius mutabilitatis, altera secundum statum futuræ novitatis. Plantæ autem, & animalia sunt de perfectione eius secundum statum istum, non autem secundum statum novitatis illius, cum ordinem ad eam non habeant.

Ad quartum dicendum, quod quamvis animalia, & plantæ quantum ad quedam alia, sint nobiliora quam ipsa elementa; tamen quantum ad ordinem incorruptionis, elementa sunt nobiliora, ut ex dictis patet.

Ad quintum dicendum, quod naturalis appetitus ad perpetuitatem, qui inest animalibus, & plantis,

est accipiendus secundum ordinem ad motum cœli, ut scilicet tantum in esse permaneat, quantum motus cœli durabit; non enim potest appetitus esse in effectu ut permaneat ultra causam suam. Et ideo si cessante motu primi mobilis, plantæ, & animalia non maneat secundum speciem, non sequitur appetitum naturalem frustrari.

EXPOSITIO TEXTUS.

CUM tamen virtute Divinitatis sit suscitaturus, non humanitatis. Sed contra est quod dicitur in Glosa I. Corinth. xv. quod resurrectio Christi fuit causa nostræ resurrectionis. Sed Christus secundum humanitatem resurrexit. Ergo virtute humanitatis corpora resuscitabit.

Et dicendum, quod, sicut Damascenus in III. Lib. cap. xv. dicit, humanitas Christi est quasi Divinitatis organum, sicut corpus animæ: unde effectus aliquis potest attribui humanitati Christi dupliciter. Uno modo secundum se, sicut attribuitur ei tangere leprosum, & huiusmodi; alio modo in quantum est instrumentum Divinitatis, sicut attribuitur ei tactu suo leprosum mundare. Hoc autem modo attribuitur humanitati Christi sua resurrectione nostram causare, sicut tactu suo leprosum mundare. Et quia instrumentum non agit nisi in virtute principalis agentis, inde est quod dicitur Christus resuscitaturus corpora non virtute humanitatis, sed Divinitatis; quamvis sua resurrectio sit nostræ resurrectionis causa per modum quo tactus leprosi est causa mundationis.

Per Verbum (4) Filium Dei fit animarum resurrectio, per Verbum factum in carne (5) filium hominis fit corporum resurrectio. Sed contra. Quia sicut resurrectio Christi dicitur esse causa resurrectionis nostræ corporalis, ita & spiritualis, ut patet per illud Rom. iv. 25. Resurrexit propter justificationem nostram.

Et dicendum, quod utrumque fit principaliter virtute divina, & quasi instrumentaliter per operationem humanitatis Christi; sed tamen spiritualis resurrectio appropriatur Divinitati, corporalis vero humanitati per appropriationem quamdam; ut servetur similitudo inter effectum & causam.

Filius cum Patre, & Spiritu Sancto eadem vita est, quæ pertinet ad animam, non ad corpus. Sed contra. Quia omnis vita tam spiritualis quam corporalis oritur à vita divina, & imitatur eam, ut patet per Dionysium vi. cap. de divinis nominibus.

Et dicendum, quod dicitur non pertinere ad corpus, quia corpus non potest ejus esse particeps (6) per cognitionem, & amorem.

Angeli deserunt ante signum crucis. Sed contra est quod signum illud crucis non habet aliquem ordinem ad incorruptionem; & ita non remanebit post illam innovationem.

Et dicendum, quod signum crucis non accipitur hic pro ipso ligno crucis dominicæ, sed pro aliqua representatione ipsius.

Columnæ cœli pavent (7) adventum ejus. Columnæ cœli hic dicuntur Angeli qui cœlos movent, quia in eorum virtute sustentatur tota efficacia cœlestis actionis, cum omnia corpora regantur per spiritum vitæ rationalem, ut Augustinus dicit III. de Trinitate cap. iv.

Quantum luxit sol in prima conditione septem dierum ante peccatum primi hominis, tantum lucebit post iudicium.

(2) Vulgata, omnia. (3) Al. in incorruptionem transiet, & statum &c. (4) Al. Filius. (5) Al. per filium.

(6) Al. ad cognitionem. (7) Vulgata ad nutum ut supra.

Intelligenda est hæc comparatio secundum (8) commodum quod homo percipit ex lumine cœlestium corporum, quod fuit majus ante peccatum quam post; quamvis post resurrectionem realiter magis luceant, ut dictum est.

Significat, solem, & lunam his qui erunt in aeterna beatitudine, nullum lucis usum præstare. Hoc intelligendum est de usu necessitatis, ut prius dictum est. Ne impii in tormentis sub terra positi fruantur luce eo-

rum. Secundum hoc videtur Isidorus sensisse, quod infernus sit in alia superficie terræ; cum tamen ab aliis dicatur, quod sit in profundo terræ. Quidam vero dicunt, Isidorum etiam hoc sensisse, quod infernus sit in profundo terræ; sed quod ex alia superficie terræ sit aliquis magnus terræ hiatus, unde lumen solis ad alios qui sunt in inferno pervenire posset, si sol terram circumiret: quod utrum verum sit, omnino certum non est.

DISTINCTIO XLIX.

De differentia mansionum in cælo, & in inferno.

Post resurrectionem vero facto universo, impletoque iudicio, suos fines habebunt civitates duæ, una Christi, alia diaboli, una bonorum, & altera malorum; utraque tamen Angelorum, & hominum. Istis voluntas, illis facultas non poterit esse peccandi, vel ulla conditio moriendi; istis in aeterna vita feliciter viventibus, illis infeliciter in aeterna morte sine moriendi potestate durantibus: quoniam utrique sine fine, sed in beatitudine isti, alius alio præstabilius, in miseria vero illi, alius alio tolerabilius permanebunt. Ex his apparet quod sicut boni differenter glorificabuntur, alii magis, alii minus; ita & mali differenter in inferno punientur. Sicut enim in domo Patris, idest in regno cœlorum, mansiones multæ sunt, idest præmiorum differentia; ita & in gehenna diversæ sunt mansiones, idest suppliciorum differentia: omnes tamen aeternam penam patientur, sicut omnes electi eundem habebunt denarium, quem paterfamilias dedit omnibus qui operati sunt in vinea. Nomine denarii aliquid omnibus electis commune intelligitur, scilicet vita aeterna, Deus ipse, quo omnes fruuntur, sed impariter: nam sicut erit differens clarificatio corporum, ita differens gloria erit animarum. Stella enim à stella, idest electus ab electo, differt in claritate mentis, & corporis. Alii enim aliis vicinius, clariusque Dei speciem contemplantur, & ipsa contemplandi differentia diversitas mansionum vocatur. Domus ergo est una, idest denarius est unus, sed diversitas est ibi mansionum, idest differentia claritatis: quia unum est, & summum bonum beatitudo, & vita omnium, idest Deus ipse. Hoc bono omnes electi perfuerunt, sed alii aliis plenius. Perfuerunt vero videndo per speciem, non per speculum in ænigmate. Habere ergo vitam, est videre vitam, idest cognoscere Deum in specie. Unde Veritas ait in Evangelio Joan. xvii. 3. Hæc est vita aeterna ut cognoscant te, & quem misisti Jesum Christum, esse unum, & solum verum Deum; hoc est, habere vitam, idest cognoscere te; non est ipsa cognitio quæ tu es, sed per cognitionem habere bonum quod tu es, id est vita.

Si omnes homines volunt esse beati.

Solet etiam queri de beatitudine, utrum eam omnes velint, & sciant quæ sit vera beatitudo. De hoc Augustinus in XIII. Libro de Trinitate cap. iv. ita disserit. Mirum est, cum capesendæ, retinendæque beatitudinis voluntas una sit omnium, unde tanta existat de ipsa beatitudine rursus diversitas voluntatum; non quod eam aliquis nolit, sed quod non omnes eam norint. Si enim eam omnes noscerent, non ab aliis putarent esse in virtute animi, ab aliis in voluptate corporis, ab aliis atque aliis, alibi atque alibi. Quomodo ergo omnes amant quod non omnes sciunt? Quis potest amare quod nescit? sicut supra disputavi. Cur beatitudo amatur ab omnibus, nec tamen scitur ab omnibus? An forte sciunt omnes quæ ipsa sit, sed non omnes homines velle? Si enim beate vivere est, verbi gratia, secundum animi virtutem vivere; quomodo beate vivere vult qui hoc non vult? Nonne verius dicimus: Homo ille non vult beate vivere, quia non vult secundum virtutem vivere, quod solum est beate vivere? Non ergo omnes beate vivere volunt, imo pauci hoc volunt; si non est beate vivere, nisi secundum virtutem animi vivere, quod multi nolunt. Ita ne falsum erit, unde nec Cicero dubitavit? ait enim: Beati certe omnes esse volumus. Absit ut hoc falsum esse dicamus. Quid ergo? An dicendum est etiam, si nihil aliud sit beate vivere quam secundum virtutem animi vivere, tamen & qui hoc non vult, beate vivere vult? Nimis quidem hoc videtur absurdum. Tale enim est ac si dicamus: Qui non vult vivere beate, beate, vult vivere. Istam repugnantiam quis audiat, quis ferat? Et tamen ad hanc contrudit necessitas, si & omnes beate vivere velle verum est, & non omnes volunt sic vivere quomodo solum vivitur beate. An illud ab his angustiis poterit nos ertere, si dicamus, nihil esse beate vivere, nisi vivere secundum delectationem suam; & ideo falsum non esse quod omnes beate vivere velint, quia omnes ita volunt ut quemque delectat? Sed id quidem falsum est. Velle enim quod non deceat, est esse miserum. Nec tam miserum est te adipisci quod velis, quam adipisci velle quod non oporteat. Quis ita cæcus sit ut dicat aliquem ideo beatum, quia bibit ut vult, cum profecto, etsi miser esset, minus tamen esset, (9) si nihil eorum quæ perperam voluisset, habere potuisset? Mala enim voluntate vel sola miset quisque efficitur; sed miserior cum desiderium malæ voluntatis impletur. Quapropter quoniam verum est quod omnes homines esse beati velint, idque ardentissimo amore appetant, & propter hoc cetera quæcumque appetunt; nec quisquam potest amare quod omnino quid, vel quale sit, nescit; nec potest nescire quid sit quod se velle scit: sequitur ut omnes beatam vitam sciant. Omnes autem beati

(8) Al. modum commodum. (9) Al. & si.